

на въздуха. Споредъ учението на богомилитѣ, Мария не била майка на Христа, ами ангелъ. Иванъ Кръстителъ спадалъ къмъ Стария заветъ и затова билъ предаденъ на проклятие, като „предвестникъ на великия царъ, на слънцето, на антихриста“.

Резултатътъ отъ спасението било освобождението на душитѣ. Приковани отъ сатаната къмъ тѣлото, тѣ се освобождаватъ отъ тоя затворъ и се завръщатъ на небето, понеже извършили покаяние въ тѣлото. Спасителятъ учелъ хората, какъ трѣбвало да вършатъ това покаяние. Съ учението си той посочилъ пътя къмъ спасението и това учение той оставилъ на върващитѣ, а никакъ не тайнства, които, бидейки обреди, били веществени, сатанически знакове.

Богомилитѣ наричали себе си, както вече забелязахме, просто *християни* и обявили, че единичко само тѣхното учение било правдиво и чисто. Тѣ осмивали православнитѣ епископи, наричали поповетѣ слѣпоци, монаситѣ — лисици, а сами себе си смѣтали за небесенъ животъ, соль на земята, свѣтлина на свѣта, полски лилии и безгрѣшни светци.

Въ тѣхното общество се приемали само възрастни. Приемането се извършвало не чрезъ кръщение — нали водата била сътворена отъ сатаната — а следъ предварителни молитви и постъ, чрезъ възлагане на евангелието отъ Иоана; при все това, тоя актъ билъ наричанъ отъ гърцитѣ βαπτισμα. При това се давало име. По такъвъ начинъ новиятъ съчленъ билъ приеманъ като *просто-върващъ* (на западъ *credens*). Ала имало и по-високо стѣпало — *свършени* (въ Босна *крестяне*, *добри бошняне*, *свършителни*, т. е. християни, по латински: *christiani, boni homines, electi, perfecti*¹⁷). Църковната иерархия богомилитѣ решително отхвърляли. Всѣки свършенъ, мъжъ или жена, ималъ право да проповѣдва.

Църковнитѣ старейшини били само пълномощници на общината, която ги е избрала. Тѣ се дѣлили на три степени. Начело на страната стоялъ епископъ, въ Босна *дѣдъ*, нареченъ на западъ *episcopus* или *senior*. Следнитѣ две степени образували *апостолитѣ* или *стройнициитѣ* (*magistri*), които се наричали *гости* и *старци* (въ Италия *filii* и *diaconi*¹⁸). Дори презъ време на най-голѣмото разпространение на учението, отъ Бордо до Цариградъ, никой отъ епископитѣ не се ползувалъ съ върховна властъ, която да прилича на папската.

Броятъ на църковнитѣ старейшини билъ твърде ограниченъ. Въ Босна, дето учението на богомилитѣ останало да господствува въ течение на вѣкове, имало само единъ дѣдъ и 12 стройници. Богослужение не се извършвало. Стройницитѣ странствували отъ мѣсто на мѣсто, укрепявали вѣрата въ народа, били посрѣдници въ договоритѣ и сключвали миръ и примирие. Сжщо тъй нѣмало богомилски църковни здания (храмове). Подобно на старитѣ славяни, богомилитѣ се покланяли Богу навредъ, подъ открито небе, на планинитѣ, въ джравитѣ и въ своитѣ колиби. Споредъ тѣхнитѣ възгледи, християнскитѣ храмове и църкви били свѣрталище на зли духове, а камбанитѣ — демонски тржби. Отъ начало, казвали тѣ, сатаната обитавалъ въ Ерусалимския храмъ, а следъ това въ църквата Св. София въ Цариградъ. Впрочемъ тѣ все пакъ имали молитвени домове въ южна Франция и, може би, сжщо тъй въ Босна: това били прости кжщици безъ кули и камбани, безъ украшения и икони, безъ катедри и олтаръ, който се замѣствялъ съ една маса, послана съ бѣло платно и върху него св. евангелие.

Тѣ се гаврѣли надъ кръста. Иконитѣ смѣтали за идоли. Тѣ много се молѣли, четѣйки предимно „Отче нашъ“. Литургията напълно отхвърляли, като я смѣтали за жертвоприношение на демонитѣ и многоглаголене. Затова пъкъ тѣ се изповѣдвали публично (ἐξομολόγησις, *appareilament*) всѣки месецъ